

El Còdex Beza, un dels manuscrits més antics dels Evangelis

*JOSEP RIUS-CAMPS

El Còdex Beza és un dels manuscrits més antics que contenen el text evangèlic, però pel fet que conté variants que es distancien sovint de la majoria de manuscrits importants, en les edicions crítiques modernes les seves singulars lliçons solen ser relegades a l'aparat crític. Hom considera que es tracta d'un text embastardit, i més aviat s'hauria de conceptualitzar com un text més arcaic que la majoria de manuscrits, perquè es va mantenir isolat en una determinada regió, molt poc influenciat pel text usual en les grans esglésies, una mena d'endemisme. De fet, molt sovint les variants que presenta aquest text grec són avalades per les antigues traduccions llatines, siríaqües, siri-palestinenques i coptes, versions realitzades sobre còdexs grecs a finals del segle ii i principis del iii. El Còdex Beza és un dels 300 manuscrits Uncials, escrits en lletres majúscules, a diferència dels posteriors manuscrits Minúsculs o cursius (més de 3.000). Se li ha assignat la sigla D i se l'ha catalogat en cinquè lloc (05), datat a finals del segle iv o començaments del v. Els més antics serien el Sinàitic (ⲛ 01) i el Vaticà (B 03) de mitjans del segle iv, si prescindim dels Papirs, que és tota una altra història. Té la particularitat de ser un dels rars còdexs bilingües, grec i llatí. Per afavorir la comparació, està dividit en estics breus de sentit. En un principi, els estics eren brevíssims i figuraven en dues columnes en el mateix foli; posteriorment es fusionaren els estics i es disposaren en dos folis adjacents: a l'esquerra, en la pàgina d'honor, el text grec, i a la dreta, la traducció llatina, molt literal. Conté els quatre evangelis, però en un ordre més primitiu que l'actual, Mateu, Joan, Lluç i Marc; en el centre hi constaven probablement les Cartes Catòliques (tan sols s'ha conservat el darrer foli de la Tercera de Joan), a continuació transcriu els Fets dels Apòstols, que han quedat truncats en el capítol 23. Ignorem si contenia altres escrits.

El nom de Còdex Beza li ve del teòleg i bibliista protestant, Théodore de Bèze (* París 1519 – † Ginebra 1605), amic íntim de Calví, el qual des de Ginebra el féu rescatar del Cenobi de St. Ireneu, quan l'any 1562 els Hugonots saquejaren la ciutat de Lió

i feren grans destrosses, demoliren la catedral de St. Joan i profanaren la cripta del Cenobi de St. Ireneu on es veneraven les relíquies dels màrtirs de Lió de l'any 177 i probablement també les de St. Ireneu, on a més es conservava aquest antiquíssim còdex. Théodore de Bèze, que era el capellà de l'armada protestant, se'l féu portar a Ginebra. Després d'estudiar-lo durant uns anys i col·locar-lo amb altres manuscrits grecs, en adonar-se que aquell tipus de text podria ofendre a alguns, el regalà a la Biblioteca de Cambridge perquè el guardessin sota pany i clau, on es troba encara avui dia. D'aquí li ve el nom de Codex Bezae Cantabrigiensis. Actualment no se'l pot consultar, però han fet una edició fotogràfica en color a disposició dels estudiosos. Nosaltres, Jenny Read-Heimerdinger i jo, encara ens va ser possible consultar-lo durant unes hores. És un pergami finíssim, gairebé cristal·litzat, amb un text escrit en lletres majúscules, tot seguit, sense separació de paraules ni cap mena de puntuació, a no ser algunes traces de la primitiva disposició dels estics, uns puntets al mig o espais en blanc que n'assenyalen l'antic abast.

Els seus orígens es poden remuntar al primer terç del segle II, quan un grup de missioners de l'Àsia Proconsular i de Frígia (a l'est i nord-est de l'actual Turquia), amb la ciutat d'Efes on hi havia una comunitat joànica molt important, moguts per l'Esperit resolgueren obrir un nou camp de missió en un indret encara verge i escolliren les Gàl·lies, en concret les ciutats de Lió i Vienne. L'exemplar dels evangelis que s'endugueren amb ells fou traduït immediatament al llatí per a l'ús litúrgic i s'anà copiant fins a donar origen, a finals del segle iv, a l'actual Còdex Beza. En la ferotge persecució de l'any 177 el primer bisbe de les Gàl·lies, Potí (Ποθεινός, el Desitjat), morí a la presó als 90 anys i el succeí, cap a l'any 178, el fins aleshores prevere Ireneu (Ειρηναῖος, el Pacificador), originari d'Esmirna (al nord d'Efes), que probablement ja en formava part des del principi i que esdevingué el segon bisbe de les Gàl·lies (no pròpiament de Lió, com se'l designa erròniament avui). Els supervivents de la gran perse-

cució redactaren una llarguíssima carta comunicant a les comunitats d'Àsia i Frígia el que havia passat i relatant els diversos martiris. Aquesta carta, l'historiador Eusebi de Cesarea ens l'ha conservada enterament en grec en la seva *Història Eclesiàstica* (llibre V 1-4). Com ja he apuntat, el còdex que s'emportaren els missioners a penes si rebé influències de les grans esglésies de l'arc mediterrani i donà origen, com a segona o tercera còpia de l'exemplar primitiu, al nostre Còdex Beza (D 05), en el qual s'han pogut identificar una sèrie de correccions dutes a terme per correctors autoritzats, 19 en concret, des del corrector D^G (circa 400), probablement l'autor de la primera mà (D^{pm}), passant per una primera sèrie de correctors D^A D^B D^C D^D D^E D^F D^H D^J (entre 400-500), una segona sèrie D^J D^{M1}/M² D^L (550-600) i una darrera sèrie D^I D^M D^{M*} D^N D^O D^{O2} (550-650), sense comptar les raspadures i altres correccions no identificables de segona mà (Dsm). La gran majoria de les correccions són harmonitzacions amb el text majoritari. Si s'hagués fet una nova còpia, el text resultant s'assemblaria molt al text alexandrí dels còdexs Vaticà i Sinaític a partir dels quals s'han fet les edicions crítiques modernes. La pàgina llatina (d 5) ha sofert encara més la influència de les antigues versions llatines veïnes, anomenades Ítala (it, segles ii-iii), anteriors a la Vulgata de Jeroni (vg, segle iv).

En moltes de les lliçons pròpies del Còdex Beza (sigla D) es pot apreciar encara la perspectiva jueva que s'anà difuminant fins a perdre's gairebé del tot en el text alexandrí, una història vista amb ulls jueus. Per il·lustrar-ho, posaré uns exemples trets de l'obra de Lluc, escrita en dos volums, *Evangeli i Fets dels Apòstols*, car és en l'obra llucana on millor s'aprecien les variants entre el text usual, el text alexandrí, i el text del Còdex Beza, mal anomenat «text occidental».

En els Fets dels Apòstols, Lluc es presenta ell mateix com un rabí jueu de parla grega, un hel·lenista, natural d'Antioquia de Pisídia: «Des de Perga (Pau i Bernabé) continuaren travessant i arribaren a Antioquia de Pisídia, i havent entrat a la sinagoga, la nostra, en dia de sàbat, s'assegueren...» (Ac 13,14 D). Lluc hauria estat company de Saule durant la seva formació a l'Escola de Gamaliel a Jerusalem, com ens ho dóna entendre ell mateix en presentar la intervenció de Gamaliel, un fariseu, membre del Sanedrí, fent-hi un al·legat molt favorable als apòstols: «Pel que fa al cas present, són germans, us ho dic: allunyeu-vos d'aquests homes i

deixeu-los fer, sense sollar-vos les mans; perquè si fos d'homes aquest pla o aquesta activitat, serà destruït; però si és de Déu, no podreu pas destruir-los, ni vosaltres ni reis ni tirans. Aparteu-vos, doncs, d'aquests homes, no fos cas que us trobéssiu lluitant contra Déu» (Ac 5,34-39 D). Com a company de Pau, durant la segona fase de la missió al paganisme, després que Bernabé hagués trencat amb Pau i hagués recomençat la missió, acompanyat de l'evangelista Marc, en el punt de partida, Xipre (15,39), Lluc marca amb la presència del grup «nosaltres», el grup guiat per l'Esperit Sant (vegeu 13,4) al qual ell se sent plenament vinculat, quan hi està d'acord i, amb la seva absència, quan està en desacord amb la manera com Pau porta la missió al seu albir. En tenim una darrera mostra, molt eloqüent, en l'últim episodi del llibre: «Quan nosaltres vam arribar a Roma..., a Pau li fou permès de restar fora de la caserna, amb un soldat que el vigilava» (28,16). Ja no tornarà a parlar de la presència de «nosaltres». Pau convocarà els principals dels jueus de Roma que «es trobaren amb ell a l'hostatgeria» i tractarà de convèncer-los «del matí fins al vespre» que Jesús era el Messies, rebutjat per Israel. «Estant en desacord entre ells, ja se separaven, quan Pau va pronunciar una sola sentència» donant per primera vegada la raó a l'Esperit Sant (28,17-29). I Lluc clou la seva *Demostració a Teòfil* fent-li saber que «Pau restà un bienni sencer en la casa que tenia llogada... Acolliatohom... ensenyava el que es refereix al Senyor Jesús, amb valentia, sense cap mena d'obstacle» (28,30-31).

Lluc, després de presentar a Teòfil, en el primer volum que li adreçà (*Evangeli*), la persona i el missatge de Jesús, té un especial interès a mostrar-li que els mateixos problemes que té ell per acceptar, després de tot el que va succeir, que Jesús fos realment el Messies d'Israel, els tingueren ja els deixebles de Jesús, malgrat haguessin conviscut llargament amb ell. D'aquí que, en el segon volum, es preocupi sobretot d'aquells personatges que més dificultats tingueren per arribar a comprendre el projecte de Jesús i que, per tant, en parli llargament i, al contrari, es limiti a mencionar breument els qui el van comprendre des del començament o simplement els silenciï. En tenim un exemple molt allisonador en el seguiment que fa de la persona de Simó Pere, el líder indiscutible dels Dotze. En el primer volum, gairebé sempre que apareix, les seves reaccions són titllades de negatives o

contràries al pensament de Jesús. En el text alexandrí s'han llimat moltes d'aquestes aspreses, per tal de fer-lo apareixer com el gran líder de l'església primitiva. En tenim un exemple palpable en la crida dels primers deixebles. Lluc, tot i seguir Marc, evita de mencionar Andreu com a pescador i es fixa en la persona de Simó. Jesús ha volgut posar a prova el seu lideratge àvid de reclutar adeptes per fer un alçament contra els romans. Fins ara no havia tingut èxit («Mestre, durant la nit sencera, malgrat haver-nos fatigat, no hem agafat res»). Simó interpreta ara que Jesús li ha donat una ordre imperiosa: «Enretira't cap a les aigües profundes!, i amolleu les vostres xarxes per a captura» i que l'ha d'obeir: «però, en vista de la teva ordre, no refusaré en absolut d'obeir». La temptativa ha resultat un fracàs inesperat: «Atraparen de peixos un amassament enorme, fins al punt de rompre's les xarxes» i ha posat en risc tant la seva barca com la dels seus socis, Jaume i Joan que havien vingut a socórrer-los: «Vingueren i ompliren ambdues les barques, fins al punt per poc d'enfonsar-se.» Simó se sent posseït per l'ordre de Jesús i el conjura: «T'ho suplico, surt de mi que sóc un home pecador, Senyor!». Jesús desisteix de cridar Simó i invita Jaume i Joan perquè deixin de ser «pescadors de peixos» (Lc 5,1-11 D).

En el segon volum (Fets) farà una àmplia exposició de la personalitat de Pere i no deixarà de fer-ne un seguiment particularitzat, fins que Pere no prengui consciència que fou Jesús qui l'alliberà de la presó/ Temple que el retenia encadenat i, «després de baixar els set esglaons» del Temple que conduïen a la ciutat, truqui tres vegades a les portes de la comunitat de la Maria, la mare de Joan Marc, a la porta custodiada per la serventa Rosa: «Quan finalment hi entrà, els contà com el Senyor l'havia tret de la presó i afegí: "Informeu Jaume i els germans de tot això!"», sense ni tan sols dignar-se anar-hi ell personalment. «I havent sortit, se n'anà en un altre lloc.» Representa l'abdicació de Pere i el seu èxode definitiu fora de la institució presidida per Jaume, el germà del Senyor, que tot just l'havia suplantat (Ac 12,1-17 D).

El Còdex Beza és un tresor que conté una quantitat ingent de lliçons peculiars que la majoria de biblistes menysvaloren o fins i tot ignoren, com ho demostra el fet que bona part d'elles han quedat relegades a l'aparat crític o senzillament silenciades en les edicions crítiques modernes dels Evangelis i dels Fets dels Apòstols.

*Josep Rius-Camps (Esparreguera, 1933). Teòleg i biblista. Doctor en Ciències Eclesiàstiques Orientals. Professor emèrit de la Facultat de Teologia de Catalunya. Ha estudiat i fou professor a Roma i Münster (Alemanya). En català té publicats entre d'altres: *Ignasi d'Antioquia. Cartes*. Introducció, text revisat i notes, Fundació Bernat Metge, 1998. *Orígenes. Tractat dels Principis*. 2 vols. Fundació Bernat Metge, 1998. *Comentari als Fets dels Apòstols*, 4 vols., Facultat de Teologia de Catalunya, 1991-2000; *Lluc, Demostració a Teòfil. Evangeli i Fets dels Apòstols segons el Còdex Beza*. Edició bilingüe grec-català i traducció amb Jenny Read-Heimerdinger, Fragmenta Editorial, 2009. Premi Ciutat de Barcelona per la traducció al català, i *Diari de Teòfil: La Demostració de Lluc (Evangeli i Fets dels Apòstols) narrada per Teòfil a la seva mare*, Fragmenta Editorial, 2011. En anglès és coautor amb Jenny Read-Heimerdinger d'un magne comentari als Fets dels Apòstols, publicat en 4 volums, 2004-2009., T&T Clark, i en 2 volums en castellà, 2009-2010., Editorial Verbo Divino.

ΣΝΑΣΤΑΙ ΟΜΙΣΤΑΙ ΤΑΥΤΑΙΣ ΑΝΑΣΤΑΣΘΙΕΤΡΟΣ Α
 ΣΝΙΜΕΣ ΟΥΤΟΝ ΜΑΘΗΤΟΝ ΕΒΙΟΝ
 ΗΝ ΑΡΘΟΧΛΟΣ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΣΗΤΟ ΑΥΤΟΜΙΣΤΡΟΝ
 ΑΝΑΡΣΑ ΔΕ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΑΝΤΙΟΧΟΥ
 ΤΗΝ ΓΡΑΦΗΝ ΤΑΥΤΗΝ ΗΝ ΠΡΟΣΕΝΤΟΝ ΜΑΘΗΤΟΝ
 ΑΙΔΕΣΤΟ ΜΑΤΟΣ ΔΑΥΔ ΙΑΝΕΡΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΟΥ
 ΤΟΥ ΕΝ ΟΜΕΝΟΥ ΒΑΝΕΟΥ
 ΤΟΙΣ ΨΑΛΛΑΒΟΥΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΟΥΚ ΑΓΗΡΙΟ ΒΑΝΕΝΟΣ ΗΝ ΕΝ ΗΜΕΝΟΥ
 ΚΑΙ ΣΑΧΣΤΟΝ ΚΑΠΡΟΝ ΤΗΣ ΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΑΥΤΗΣ
 ΟΥΤΟΣ ΜΕΝΟΥ ΕΚ ΤΗΣ ΑΤΟΧΩΡΙΟΝ ΕΚ ΜΕΣΟΥ
 ΤΗΣ ΑΔΙΚΙΑΣ ΤΟΥ
 ΚΑΠΡΟΝ ΗΤΕΝ ΟΜΕΝΟΣ ΣΑΧΣΕΝ ΜΕΣΟΣ
 ΚΑΙ ΣΕΧΟΥ ΗΝ ΤΑΤΑΣΤΙΑ ΔΑΚΥΝΑ ΔΥΤΟΥ
 ΟΚΑΙ ΗΝ ΤΩΝ ΕΤΕΡΩΝ ΤΟΝ ΗΝ
 ΤΟΙΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΡΟΥΣΑΛΗΜ
 ΟΥΤΕ ΚΑΝΟΝ ΑΠΟΧΩΡΙΟΝ ΚΕΚΟΥΘΟ
 ΤΗ ΑΙΔΕΣΤΟ ΑΥΤΕΝ Ο ΑΚΟΛΑΙΑ ΜΑΧ
 ΤΟΥΤΕΣ ΤΗ ΧΩΡΙΟΝ ΑΙΜΑΤΟΣ
 ΓΕΤΡΑΙΤΑ ΓΑΡ ΕΝ ΒΙΒΛΩ ΔΑΜΕΝΟΥ
 ΤΕΝΟΝ ΤΗΣ ΔΥΔΕΣ ΤΟΥ ΣΗΜΟΣ
 ΚΑΙ ΜΕΤΟΚΑΤΟΙΚΩΝ ΕΝ ΑΥΤΗ
 ΚΑΤΗΝ ΕΤΕΣ ΚΟΝΗ ΔΥΤΟΥ ΔΕΣΤΟ ΕΤΕΡΟΣ
 ΑΙΟΥ ΤΟΝ ΣΥΝΕΛΘΟΝ ΤΟΝ ΗΜΕΝ ΔΑΝ ΡΟΝ
 ΣΗΝ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΡΟΝ
 ΟΥΤΕΣ ΗΒΕΝ ΚΑΙ ΣΗΝ ΟΝ
 ΕΦΗΜΑ Ο ΚΣ ΧΡΣ ΑΡΣΑ ΜΕΝΟΣ
 ΑΠΟ ΤΟΥ ΒΑΝΤΙΣ ΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΗΟΥ
 ΟΥΤΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΣΤΗΝ ΕΛΕΜΦΟΝ
 ΑΦΗΜΟΝ ΜΑΡΤΥΡΑΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΟΣ ΑΥΤΟΥ
 ΣΥΝ ΗΜΕΝ ΤΕΝ ΕΣΒΑΙ ΕΝΑΤΟΥ ΤΟΝ
 ΚΑΙ ΕΤΗΣ ΚΑΔΥΟ ΙΩΣΗΦ
 ΤΟΝ ΚΑΔΟΥ ΜΕΝΟΝ ΒΑΓΝΑΒΑΝ

ΕΠΙΣΤΑΒΟΡΕΣ
 ΟΥΤΕΣ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΣΤΥΝ ΤΟΝ ΗΝ ΠΡΟΣΕΝΤΟΝ ΤΟΝ ΗΝ
 ΚΑΙ ΟΥΔΕΝ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΤΟΙΣ ΑΔΕΛΦΟΙΣ ΑΠΟ ΤΑ ΖΑΜΕΝΟΣ
 ΕΠΙΣΤΟΝ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΚΑΙ ΣΥΝ ΑΥΤΟΙΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΚΣ ΗΒΕΝ ΜΟΣ ΤΗΣ ΚΣ ΦΑΝΗΝ ΤΟΝ ΚΟΧΡΕΙΑΤΟΝ
 ΣΙΧΕΝ ΓΑΡ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΣΑΣΕΙΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΚΑΙ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΑΥΤΟΣ ΑΣΕΙΣ ΑΟΦΗΝ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΑΠΕΛΕΓΕ ΤΟ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΕΡΩΤΩΝ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΒΙΟΝ ΑΝΑΡΑΥΤΟΙΣ ΟΥΚ ΕΒΕΝ ΟΥΣ ΕΝ
 ΑΔΑ ΑΠΟ ΤΑ ΖΑΜΕΝΟΣ ΚΑΤΕΒΕΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΑΣΙΜΕ ΒΑΝΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΤΟΥ ΟΥ ΒΕΛΟΝ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΚΑΙ ΚΑΤΕΒΕΝ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΣ ΚΑΙ ΑΣΒΑΓΑ ΜΕΝΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΚΑΙ ΜΕΝ
 ΚΑΤΕΒΕΝ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΚΑΝΟΝ ΣΑΧΡΟΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΣΗΝ ΑΟΝ ΑΙ ΡΧΟΜΕΝΟΣ ΚΑΘΕΣΤΟΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΤΗΝ ΑΑΤΗ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΚΑΙ ΗΝ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΙΟΥ ΔΙΟ ΣΑΕΤΟΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΓΕΝΕΙΑ ΔΕ ΖΑΝΑΡΟΥ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΚΑΤΗΝ ΕΤΕΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΑΥΝΑ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ
 ΚΑΙ ΖΕΩΝ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΝ ΗΝ